

מכון
סמיכה
ניש
ככל אחד
שולח
החכמה

עולם ההלכה

גיליון פ"ז | שבט קודש פ' נצבים וילך | כ"ג אלול תשפ"ו

עולם התשובה

הרב חיים אברהם זאקוטנסקי ר"מ במכון סמיכה ורב דק"ק השיבנו ניו יורק

Reciting Shehechiyanu On New Purchases

1) The recital of the blessing Shehechiyanu (Blessed are You...Who has kept us alive, sustained us and brought us to this season) was enacted for the festivals and other seasonal events, but it was also instituted for occasions when one feels a personal sense of joy. Therefore, one says Shehechiyanu when making significant purchases that gladden his heart. As the Mishnah in Brachos (9:1) rules, "If one built a new house or purchased new clothes, he says the blessing of Shehechiyanu".

2) Rav Moshe Feinstein zt"l (Igros Moshe O.C. 3:80) writes that one should recite the bracha after purchasing a car. [If the car will be used by his wife and family then the proper bracha is Hatov Vihameitiv] However, the Kaf Hachaim (223:20) cites the custom not to make a bracha on any new object one purchases, which would include cars.

3) Rav Shlomo Zalman Aurbach zt"l (Halichos Shlomo vol. 1 page 183) testifies that the custom is to say Shehechiyanu after purchasing elegant clothing. Accordingly, if one buys a new hat one can recite the blessing as long as the hat brings him joy. He adds that no bracha is said on a pair of shoes even if they are expensive.

4) The Shulchan Aruch (Orach Chaim 22) rules that the bracha of Shehechiyanu is recited on a new talis gadol. Rav Moshe Feinstein zt"l (Igros Moshe O.C. 3:80) adds that no bracha is said on a pair of tzitzis (talis katan), as they do not bring the (average) purchaser joy. He explains that the fact that the purchaser gets enjoyment from fulfilling the mitzvah is irrelevant in our discussion. [He adds that it the tzitzis bring immense joy to the purchases, then the bracha should be said.] Rav Shlomo Zalman Auerbach zt"l (Halichos Shlomo chapter 3 note 47) also writes that one does not recite a bracha on a talis katan or shoes since they do not bring joy.

5) The poskim explain that one should recite the blessing immediately after donning the clothing for the first time. The Baal Tania (Birchas Hanefin 12:4) writes that if one forgot to do so, one can continue to recite the blessing at any point during his initial wearing of the clothing. Once he takes them off he cannot recite the blessing with G-d's name (when wearing them for the second time). The bracha should then be said without the name of Hashem. Harav Shlomo Zalman Auerbach zt"l (Halichos Shlomo page 283) however, rules that one may recite the bracha even during the second time he wears it as long as it still brings him joy.

6) The Kaf Hachaim (223:30) notes that putting on the suit by the tailor (to see if it is fitted correctly) does not constitute wearing regarding the bracha of Shehechiyanu. One can still recite the bracha the next time he wears the suit.

7) The poskim discuss whether one should recite a shehechiyanu when performing a mitzvah for the first time (such as a Bar Mitzvah boy with Tefillin or a kallah lighting candles for the first time):

עולם ההלכה

הרב חיים אברהם זאקוטנסקי ר"מ במכון סמיכה ורב דק"ק השיבנו ניו יורק

בענין מחיקת שם השם מעל טייפ וקאמפיוטר ומהו להניסם לבית הנסא

(י"ט) אפילו להרהר בדברי תורה אסור- הנה יש לברר הדין בשיירי קודש או שיעורים שיש בהם הזכרת השם שהוקלטו בטייפ, האם מותר למחוק אותם על ידי הקלטה אחרת, או שמא יש לאסור משום מחיקת השם, [ומדי דברי בזה יש לעיין אם מותר למחוק שמות הנראים מע"ג קאמפיוטר ואם דינם כמו מעל טייפ]. וגם מוטל עלינו לברר האם מותר להכניס הטייפ לבית הכנסא.

א. אין כאן כתיבה כלל

כבר ביארנו בסימן הקודם דיש איסור תורה במחיקת שם השם, וכמו שכתב החינוך במצוה תל"ז והרמב"ם בהלכות יסודי התורה (פ"ו הלכה א') דהמאבד שם מן השמות הקדושים הטהורים שנקרא בהן הקב"ה לוקה מן התורה. ולכאורה ה"ה שיש לאסור מחיקת שם שמם מסרט הרשם-קול על ידי הקלטה אחרת. אמנם בשו"ת יחיו דעת (ח"ד סימן נ') ביאר, דמאחר שאין בסרט הרשם-קול צורת אותיות כלל, אלא שגלי הקול נקלטם על הסרט בדרך אלקטרונית שאי אפשר בשום פנים להבחין בהם למראה עיניו של אדם, ורק על ידי פעולה חשמלית ניתן לשמוע שוב את השירים או השיעורים שהוקלטו על גבי הסרט, לפיכך אין מקום לאסור מחיקתם על ידי הקלטה אחרת, אף על פי שיש בהם שמות הקודש.

והנ"ך ידו שנית לזה בספרו יביע אומר (ח"ד י"ד סימן כ') וכתב דאין כאן כתיבה הניתן לקריאה ולפיכך יש להחיר מחיקתם. והמש"ך דגדולה מזו איתא בשו"ת אבן יקרה (ח"ב ס' ל"ג), שנשאל אם מותר ליכנס לבית הכנסא עם תנ"ך שנעשה ע"י צילום פוטוגרפי באותיות קטנות מאד, עד שא"א לקרוא בו אלא בעזרת זכוכית מגדלת, והעלה שאין שום קדושה כלל בתנ"ך כזה שמכיון שאין האותיות ניכרות לעין רואה רק על ידי זכוכית מגדלת פי כמה וכמה פעמים מהכתב, אין לזה דין כתב כלל. שאנו אין לנו בכל מקום אלא מה שעיינו רואות במראה ולא בחידות, ומ"מ חלילה לנהוג בהם מנהג בזיון. וכ"כ הגר"מ קליין זצ"ל בשו"ת משנה הלכות ח"ד ס' קכ"ט וחו"ה ס' קנ"ז ע"ש. (וכיוצא בזה מצאנו בספרי האחרונים [בית אדם כלל ל"ח ס' מ"ט, שו"ת טוב טעם ודעת תנינא ס' נ"ג] שהעירו, דאין לחוש למה שרואים בזכוכית מגדלת ומיקראסקופ תולעים רוחשים במים או בחומץ, שאינם נראים לעין אדם כלל וכלל. וע"ע מה שכתבנו לעיל בסימן "ב", ואכמ"ל) וק"ו ל"ד שאין כאן צורת אותיות כלל וכלל אפילו באמצעות מיקראסקופ, ולא כהדיון כתבא למקרי, הא ודאי שאין לזה דין כתיבה כלל, ומותר למחוק, עכ"ל היביע אומר.

וכן כתבו כמה אחרונים, דבג"ד שאין כתיבה כלל וכלל, ואין שום איסור מחיקה. דאיתא בספר שערים מצויינים בהלכה (ס' כ"ח ס"ק ט"ו בקונטרס האחרון) שכתב בלשון זה: "ולמחוק קול הברת השם מהמכונה גרומופון או טייפ רעקורד- נ"ל דאין כאן איסור מחיקה, כיון דאין לפנינו צורת אותיות דהא אנו עושין בכל יום בהנחת תפילין צורת שיי"ו ודל"ת ויו"ד ואח"כ מסירין, וזהו הטעם דאין כאן צורת אותיות וכי' דהדל"ת והיי"ד שברצועות לא חשיבי אותיות וכ"כ בנוע ביהודה סימן א' דמתירין קשר של תפילין ואין בזה משום מחיקת השם וכי' וא"כ כש"כ בנדון דידן שאין לפנינו שום צורת אותיות". וכ"כ בשו"ת משנה הלכות ח"ה ס' קנ"ט ע"ש.

ובשו"ת תשובות ונהגות (ח"ג ס' שכ"ד) הוסיף: "ולדידי נראה שאין כאן חשש כלל, ואף אם יש בסרט רישום מסוים (אלקטרוני או מגנטי) שבו מוצפן השם, כיון שאינו ניכר לבני אדם כלל לא נקרא שם וכתב הקודש, ודומיאל דלהשגיר שם צריך כתב שם הניכר, כך איסור מחיקה כה"ג. ואף דשם אפילו נכתב שלא בקדושה אין למחוק, היינו דוקא כשהשם ניכר וגלוי, אבל ברשימה שאינה ניכרת כלל, אין על זה שם כתיבה כלל ואין בו איסור, דכתיבה היינו דוקא הניכרת לבני אדם, דוגמא לדבר תולעים שאינם ניכרים לעין, כמו שידוע שכל כוס מים וכדו' היא מלאה תולעים הנראים ע"י מיקראסקופ ואין בו איסור, שהתורה ניתנה לבני אדם כפי שאנו רואים בעיינינו וגם כאן איסור מחיקה היינו דוקא ברשימה הניכרת לבני אדם וכשהשם גלוי".

שוב ראיתי שכבר כתב כן הגאון האדיר הרב צבי פסח פרנק זצ"ל (בשו"ת הר צבי דף ר"פ) וזה לשונו: "ולענין מחיקת השם אי שייך בזה, דבר זה כבר נשאלתי ולי היה נראה דל"ש בזה כלל ענין מחיקת השם, ובפרט כשהפאנאגראף נסגר לגויים, וע"י קטן בודאי יש להחיר, דבאמת אין בזה תמונת אותיות כלל". וכמו כן בספר הליכות שלמה (פרק כ' בדבר הלכה אות ל"ד) הביא (מפי השמועה) דכן דעת הגר"ם שלמה לזמן אורבך זצ"ל, דקלטות שנשמעים בהם שמות הקדושים, אין שום איסור במחיקתם.

מבין סמיכה – עולם ההלכה נגיש לכל אחד

אינו מחיקה ממש אכן עדיין מיקרי לזולז

הנה הבאנו כבר דדעת רוב הפוסקים דמותר דמותר למחוק שמות מע"ג טייפ ודיסק ואין בו איסור כלל. ובאמת כמו כן סובר הבעל אגרות משה (יו"ד ס' קע"ג) דאינו בגדר מחיקה ממש, אכן "למעשה אולי אין למחוק שנראה כמחיקת השם" [1]. ובח"ב בסימן קמ"ב דן בזה וכתב: "ובדבר מחיקה כיון שאין שם אותיות לא שייך איסור מחיקה, אבל מ"מ מכוונר הדבר ולכן כשצריך למחוק יש לעשות ע"י גרמא, ע"ש".

וכן ראיתי בשו"ת שבט הלי (יו"ד ס' קמ"ה) שהאריך בזה ולמעשה כתב דודאי אינו בגדר מחיקה ממש, אכן יש למנוע מזה משום גדר לזולז בשם הקודש, ועכ"פ יש לעשותו ע"י קטן. וכע"ז כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג ס' ק"ב) דיש להתיר ע"י עכו"ם או ע"י גרמא או ע"י תינוק ע"ש. וכ"כ בשו"ת באר משה (ח"ו בקונטרס אלקטריק, ס' ס"ב ע"ש) (ק"ח) דמותר למחוק ע"י שקולטים עליו שיר חדש, יעו"ש באריכות.

שיטת הגאון רבי עובדיה הדאיה זצ"ל

וראיתי להרה"ג רבי עובדיה הדאיה זצ"ל שישכיל עבדי (ח"ח בהשטות דף קטט), שנשאל בדיון זה, וכתב שיש ראיה לאסור בזה אע"פ שאין האותיות ניכרות בסרט הרשם-קול, ממה שכתב הפרי מגדים (הובא בכף החיים ס' ש"מ אות מ"ז): "שהכותב דבר סתר בנייר עם חלב שלא נתבשל, ונבלע בנייר ואין רישומו ניכר, וכשבא אצל חבירו הוא נותנו סמוך לאש ומתחמם, ואז ניכר הכתב, העושה כן בשבת, יש לומר שאין בזה חיוב חטאת, אבל מ"מ מדרבנן מיהא אסור". הרי מבואר שאפילו כתב שאינו ניכר נקרא כתב ואסור בשבת מדרבנן, ומכיון שהכתב אסור ה"ה למחק, שדיו הכתיבה ומחיקה חד הוא, ע"ש.

אכן דבריו תמוהין וכמו שתמה הג"ר עובדיה יוסף זצ"ל בשו"ת יחווה דעת (ח"ד סימן נ') דאין כאן שום ראיה, שהרי הפרי מגדים מדבר על המקרב את הנייר סמוך לאש כדי שיתחמם, ויראו האותיות החוצה, ובזה יש לומר שכיון שהיו האותיות מובלעות בנייר, והוא הפליטם עד שנראה העין, לא כותב, ועל כל פנים אסור מדרבנן, אבל בסרט הרשם-קול, הואיל ואין שום צורת אותיות ניכרות בו כלל, אין כאן לא כתיבה ולא מחיקה, ועוד שעיקר דברי הפרי מגדים אינם מוסכמים וכמו שהאריך בזה בשו"ת יחווה דעת הנ"ל, יעו"ש.

המדבר לתוך טייפ, כדי להקליט, בשבת

לכאורה עדיין יש להעיר בזה ממה שכתב הגאון רבי יצחק שמעלקיס זצ"ל בשו"ת בית יצחק (ח"ב מוירה דעה במפתחות סימן ל"א), שאסור להשמיע זמר בשבת מול מכונת הגרמפון, כדי להקליט, שחייב משום מלאכת כותב, וז"ל שם: "ובדיון אם מותר לדבר בשבת להמכונה הנקרא פאנאגראף, והוא כלי המחזקת הדיבור ימים רבים זה ודאי אסור מפני מפני שנתהוה רושם בהשעוה הנמצאת בהמכונה הזאת והוא ככותב כמבואר בסימן ש"מ דמוחק שעוה שעל הפנקס חייב וה"ה בכותב על השעוה וכו'". ומכיון שיש בזה משום כתיבה, יש מקום לומר שיש בזה גם משום מחיקה, ואם יש שם שמים אסור למחוקו וכמו שדייק כן הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל בשו"ת יביע אומר (ח"ד יו"ד סימן כ') ובשו"ת יחווה דעת (ח"ד סימן נ').

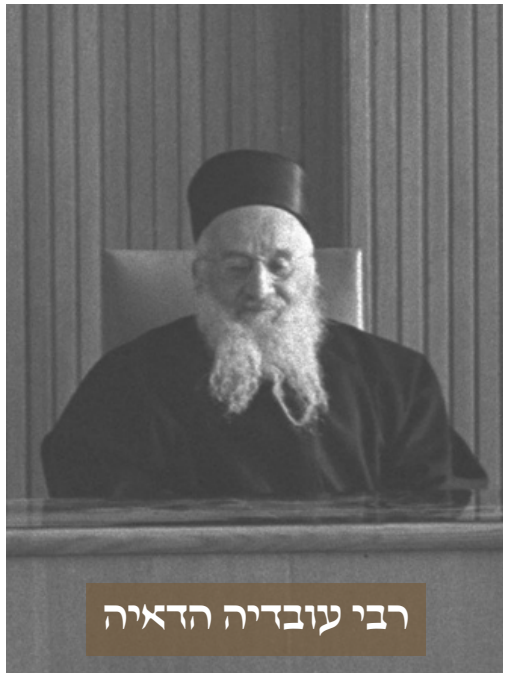
אכן המשיך הגאון רבי עובדיה לדחות, דאולי יש לומר שדוקא לגבי שבת יש לאסור, מפני שהוא רושם, וכמו שכתב הרמב"ם (בפרק י"א מהלכות שבת הלכה י"ז): "הרושם בשבת תולדת כותב הוא, כיצ הרושם רשמים כדרך הפצצין ורשמים הרי זה חייב משום מוחק, וכן מוחק את הרושם על מנת לכתוב הרי זה תולדת מוחק וחייב". אבל לגבי מחיקת שם שמים אין בזה איסור כלל, כיון שאין שם צורת אות כלל. וכן כתב הבעל מנחת יצחק (ח"ג ס' ק"ב) כשדן בנד"ד, וז"ל: "הנה כבר נשאלתי בזה כמה פעמים, וגם אנכי לא ידעתי בזה איסור ברור, מ"מ השתני לעשות המחיקה ע"י עכו"ם, הדנה מה שנוגע לעיקרא דדינא, אף שמבואר בתשו' בית יצחק (הנ"ל), לענין שבת, דיש לאסור הדבור בשבת לתוך הגרמפון משום עשיית רושם בהמכונה, אבל כ"ז לענין מלאכת שבת, עפ"י המבואר ברמב"ם, והובא במגן אברהם (ס' ש"מ סק"ז), דהרושם רשמים וכו' חייב משום כותב, אבל לענין מחיקת השם, צריך כתב דוקא וכו' אבל כבענין נד"ד, דליכא אות כלל, י"ל דלכו"ע, אין כאן משום מחיקת השם". וכן איתא חילוק זה בשו"ת באר שרים (ח"ב ס' י"ב) ע"ש. [ובאמת עיין בשו"ת יחווה דעת ובשו"ת יביע אומר הנ"ל דאין דברי הבית יצחק מוכרחים בזה, שאפילו אם נניח שהרשימה נעשית ע"י הזמר, מ"מ אינה נעשית אלא ע"י הדיבור, והוא כתיבה כלאחר יד, שאין בזה חיוב כלל יעו"ש באריכות]

ב. מחיקת שמות מע"ג קאמפיוטר

ביארנו כבר לדעת רוב הפוסקים מותר (עכ"פ מדינא) למחוק

שמות הקדושים מע"ג טייפ ודיסק, אכן עדיין מוטל עלינו לדון בהשמות הנראים על גבי המסך (screen) בעת שהקאמפיוטר פתוח דניכרים צורת האותיות, אי מותר למחוק.

וראיתי שדן בזה הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ג ס' שכ"ו), ומסיק להקל מכמה טעמים. ראשית דבר, האותיות כאן אינם קיימים ואין בהם ממש, ואין כאן כתב. ובאמת כ"כ הגאון ר"י נויבארט שליט"א (בעל מחבר ספר שמירת שבת כהלכתה), הובא ב"תחומין" כרך י"ד, וז"ל: "בענין טלוויזיה במעגל סגור (closed circuit television), מכון מלפני שבת קודש וכו' ועוד, מי יאמר בכלל שזה כתב, זה אלקטרודות בצורת אדם, והראיה ממחשב (קאמפיוטר) שכותבים עליו שם ה', ודברתי עם מו"ר הגרש"א (שליט"א) [זצ"ל] והוא אמר לי שאין מקום לחשוש כי אין זה כתב". הרי דס"ל להגאון הנ"ל דאין כאן כתב כלל, וראיה לזה דמותר למחוק שם ה' מע"ג קאמפיוטר וכנ"ל.

רבי עובדיה הדאיה

והמשיך התשובות והנהגות ד"אף אם נחשבו לכתב ממש מחמת המשוך, מ"מ כיון שאין זה כתב העומד בעצמו, אלא העלקטרי מעמידו כל רגע ורגע, שבכיוי אלקטרי מתכבים מיד, י"ל דהתורה אסרה רק בקודש שעומד מצד עצמו, או השם הקדוש כשעומד מצד עצמו ולא בדבר שכפי הראות אין בו ממש. ואף מה שע"פ חכמי הטכנולוגיה יש בו ממשות, מ"מ הואיל ותלוי באלקטרי ועומד להתחלק מיד, לא חשוב ליהוי בזה איסור דמחיקה, שמתחילת יצירתו קלוש ולא דבר קדוש דאותיות השם", יעו"ש שהאריך לבאר עוד טעמים להקל.

ג. הכנסת טייפ ודיסק לבית הכסא

הבאנו בסימנים הקודם דבזיון כתבי קודש חמור יותר ממחיקתם, וא"כ אף אם נניח דמותר למחוק שמות מע"ג טייפ, עדיין יש לברר אם מותר להכניס הטייפ לבית הכסא ואם זה נחשב כבזיון ואסור. וראיתי בשו"ת דברי שלום (ח"ד או"ח ס' כ"ב ס"ק ב') שכתב דמותר דכיון דאין כאן אותיות כלל אין איסור בדבר, והוסיף דכל שכן אם הם מונחים בכיס שלהם אז יש להתיר, ע"ש. וכן כתב להקל בשו"ת משנה הלכות (ח"ז ס' קס"ח) וז"ל: "נראה דאין בזה איסור כלל דאין כאן כתב כלל ואינו ניכר שום כתב אלא שיש שם מין רישום דק מאוד הנעשה על הסרט וכשמעביר זה על המכונה המכונה עוברת על הרישום הנ"ל ומשמיע הקול שקבל ע"י הרישום וכו' ואין זה בכלל כתיבה וכיון דליכא כאן כתב כלל א"כ פשוט דמותר לכתוב בה בבית הכסא".

כהן שהרג אדם בתאונת דרכים (Car Accident) לענין נשיאת כפים

כתב המחבר [סימן קכ"ח סעיף ל"ה] כהן שהרג את הנפש אפילו בשוגג, לא ישא את כפיו, אפילו עשה תשובה. הגה וי"א דאם עשה תשובה נושא כפיו, ויש להקל על בעלי תשובה שלא לגנוול דלת בפניהם, והכי נהוג (טור ורש"י והרבה פוסקים אגור וכו').

כהן שהרג את הנפש וכו' לא ישא את כפיו- הנה יש לעיין בנידון כהן נהג ברכב וגרם לאבדן נפש מישראל אם יכול לישא כפיו, או

דילמא יש עליו דין רוצח ואסור לעלות לדוכן. וגם יש לברר האם יש חילוק בין אם התאונה נעשה מחמת שנהג במהירות ומתוך פשיעה, ובין אם הדבר היה באונס גמור. וכנראה שיש לחלק השאלה לשלושה אופני תאונות: מזיד גמור- הנה במצב של מזיד גמור, דהיינו שכיון להרוג אחר עם המכונית (ובחסדי ה' יתברך דבר זה זר מאוד וכמעט אינו מצוי), אז י"ל דלדעת השלחן ערוך אסור לישא כפיו אף אם עשה תשובה, אכן בשו"ת הרמ"א זצ"ע אי מהני תשובה אף אם הכהו הרג אחר במזיד, או דילמא מזיד חמור ביותר ולא התיר הרמ"א אלא בשוגג.

והמשנה ברורה כתב על דברי הרמ"א הנ"ל י"ש אומרים שאם עשה תשובה נושא כפיו" שמדובר אפילו אם הרג במזיד שמועיל תשובה. ועל מה שכתב הרמ"א "והכי נהוג", ביאר המשנה ברורה וז"ל: "ויש איזה אחרונים שמחמירין על כל פנים במזיד, ועיין בביאור הלכה" ולפ"ד נ"ל שדעתו נוטה שתועיל תשובה אפילו במזיד. וכדי להשלים הענין אעתיק לשון הביאור הלכה שם ד"ה אפילו: "ולענין דינא, הרמ"א פסק להקל וכתב שכן נוהגין, והיינו אפילו במזיד, וכמו שהביא ראיה וכתב דלא גרע מעבד גלולים, ושם אפילו במזיד נושא כפיו, והעתיקוהו כמה אחרונים: אכן הפרי חדש והאליה רבה [והעציקו הדרך-החיים] דעתם דאין להקל אפילו בעשה תשובה אם היה במזיד. וכן מצאתי בריטב"א מכות שיליה פרק ב' שהביא בשם בעלי תוספות ובשם רבו הרא"ה להחמיר ברציחה בכל גווני, וצריך עיון לדינא, ועל כל פנים אם עלה אין להורידו כמו שכתב הטור בשם הרמ"מ". שוב ראיתי שכן דעת הרדב"ז (הובא בדעת תורה כאן) שלא מהני תשובה במקום מיד.

אונס גמור- ראיתי בשו"ת יחווה דעת (ח"ב ס' ט"ז), שיאר הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל, דאם לא היתה כל רשלנות מצידו של הנהג, ונהג את המכונית בזהירות כראוי, אך באופן בלתי צפוי קפץ ילד לרחוב והתנגלג לרגלי המכונית ונרדם למות, באופן שהדבר היה באונס גמור, דהדבר שנוי במחלוקת האחרונים, כי האליה רבה (ס' קכ"ח ס"ק ס"ג) כתב, שבשוגג קרוב לאונס יש להקל ורשאי לישא כפיו אפילו אם עשה תשובה. וכן הובא להלכה בספר מגן גבורים (שם ס"ק ס"ט). אבל הפרי מגדים (באשל אברהם ס"ק נ"א) כתב לפקפק בזה, והעלה שאפילו באונס יש להחמיר לכתחילה שלא ישא כפיו, ע"ש. והוסיף הג"ר יוסף זצ"ל דאם עשה תשובה יש להקל לו לעלות לדוכן ולישא כפיו משום דהוי כעין ספק ספיקא, שמא הלכה כהפוסקים שתשובה מועילה (הרמ"א), ואם תמצא לומר שהלכה כפסק מרן השלחן ערוך (דלא מהני בזה תשובה), שמא הלכה כדעת האליה רבה והמגן גבורים שבשוגג הקרוב לאונס נושא כפיו.

שוגג קרוב למזיד- אם הכהו היה והג ברכב וגרם לאבדן נפש מישראל, מחמת שנהג במהירות מופזרת, או מפני שלא ציית לתמור (road signs), או שעבר עבירה אחרת על חוקי התנועה, נראה מדברי הפוסקים דדבר זה נחשב כשוגג קרוב למזיד. וכמבואר בשו"ת רדב"ז בלשונות הרמב"ם (חלק ב' סימן ש"ד), שההולך במרוצה וכלי משחית בידו ופגע בחבירו בלי כוונה והרגו, הוי כשוגג קרוב למזיד, שאין הגלות לערי מקלט מכפרת עליו כדן שאר מי שרצח נפש בשגגה, שהרי היה לו להזהר מאוד ללכת בנחת, כיון שכלי משחית בידו ועלול לגרום להריגת אדם, ע"ש. וכתב ע"י בשו"ת יחווה דעת: "הואה דין לנידון דידן, שהרכב הוא כלי קטלני ביותר, ועלול מאוד לפגוע ולסכן חיי אדם. ומי שלא נזהר לנהוג במתינות כראוי, נחשב הדבר לפשיעה, וקרוב למזיד הוא, וכהורג בידים הוא". ולפי זה לדעת השלחן ערוך, שאף ההורג נפש בשגגה לא ישא כפיו, ואם כן אפילו אם לא היה נידון כשוגג הקרוב למזיד, מכל מקום לא ישא כפיו, וכמבואר בשו"ת יחווה דעת הנ"ל. ורק עליו לבאר לדעת הרמ"א והמקילים בשוגג, אם שוגג קרוב למזיד דינים כשוגג, ויש להקל. או דילמא דינו כמזיד, ובאנו למחלוקת הנ"ל אי אמרינן תשובה מכפרת בהרג במזיד. ואולי יש לומר כעין ספק ספיקא, שמא דינו כשוגג ותשובה מכפרת לכיו"ע, ואף אם דינו כמזיד, אולי יש לסמוך על דעת המשנה ברורה שתשובה מכפרת במקום מזיד. והמעין בשו"ת יחווה דעת הנ"ל יראה דלדעת האשכנזים היוצאים ביד רמ"א דיכול לישא כפיו, וע"כ לדבריו דינו כשוגג.

שיטות הפוסקים

הנה אם הכהו נהג ברכב וגרם לאבדן נפש מישראל בשוגג או בפשיעה, ועשה תשובה, ועכשיו רוצה לדעת אם מותר לו לישא כפיו ואם יש עליו דין רוצח, באנו למחלוקת בין השו"ע והרמ"א. לדעת השלחן ערוך אסור לו לישא כפיו אף אם עשה תשובה ולדעת הרמ"א לא להקל אם עשה תשובה כראוי, וכמו שפסק מרן הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל: "כהן שנהג מכונית, וגרם לתאונה קטלנית, אינו רשאי לישא כפיו, ואפילו אם עשה תשובה, הואיל ויצאה תקלה מתחת ידו באיבוד נפש מישראל. ואפילו אם יצא

A- The Rokeach (Siman 371) writes that anytime one is performing a mitzvah for the first time one should recite shehechyanu. The Rama (Y.D. 28:2) and Toras Yekutial (60) rule in accordance with the Rokeach.

B- However, there are many poskim that disagree and rule that one should not recite the shehechyanu when performing a mitzvah for the first time. This is the view of the Shulchan Aruch 23, Shach (Y.D. 28:5), Pri Chadash, Chida (Shiurei Brach Y.D. 200) and Harav Ovadia Yosef zt”l (Yechava Daas 2:31).

C- The Pri Toar (cited by Chasam Sofer O.C. 55) feels that one should not recite a bracha after performing every mitzvah for the first time like the Rokeach. Rather, only a bar mitzvah boy should recite the bracha. Why is this so? The answer is that when one becomes bar mitzvah and puts on Tefillin in addition to wearing Tefillin for the first time, he also is entering into a new stage in his life. He is now a full member of the Jewish people, able to help Am Yisroel perform mitzvos and become closer to Hashem. Entering that stage of one’s life brings enough joy to recite shehechyanu. Similarly, a married woman recites a bracha when lighting candles for the first time since she is entering in to a new stage of her life (that of a married woman).

The Mishnah Berurah (Biur Halacha 22) advises that when performing a mitzvah for the first time, one should preferably create a situation where a shehechyanu needs to be made for another reason, such as for a new fruit or new clothing.

8) Houses- The Shulchan Aruch (Orach Chaim 223:3) writes that one recites the blessing of Shehechyanu after purchasing a house. Although the Mishnah in Brachos (9:1) required the blessing on a *new* home, he explains that “new” in this context means it is new to him; however, the house may have been used by others before him.

9) The Biur Halacha cites the Achronim who write that the proper bracha is contingent on the buyer of the house and its occupants. If a single person purchases a house for himself than one should recite Shehechyanu. If, however, a husband or father buys a house for his family than the proper bracha is “Hatov Vihameitiv”. Which is the blessing reserved for purchases that will give joy to the purchaser and others. The Chayei Adam disagrees and rules that regarding houses one should not recite Hatov Vihameitiv, rather, one should always recite Shehechyanu.

10) The Tzitz Eliezer (12:19) writes that the blessing should be said on the purchase of a home even if one used loans or mortgages to help cover the cost on the house. The fact that this purchase also caused him much responsibility and stress (for the future) does not diminish the sense of joy one feels upon becoming a homeowner. This is in contention with the ruling of Rav Chaim Palag’i zt”l who explains that this bracha is recited upon purchases that brings happiness. He contends that no bracha can be said when the house is bought with loans (or mortgages) for a purchase like this brings more responsibility and stress than it does joy. And at the time when he finally pays off his final mortgage, the feeling of joy is gone, rendering him unable to recite the bracha. The Tzitz Eliezer concedes that there is responsibility and anxiety with this purchase. He argues that since there is also the overwhelming feeling of joy one should indeed recite the blessing of Shehechyanu. Rav Moshe Stern zt”l (Beer Moshe 5:68) agrees with Rav Chaim Palag’i and with this explains the custom of some not to make a blessing upon the purchase of a house. A similar custom is found in the Sefer Ben Ish Chai in Parshas Re’ah (6). The Ben Ish Chai testifies that in his area the custom was to refrain from saying Shehechyanu when buying a house. One would instead make a festive meal, a “chanukas habayis”, as a forum to thank Hashem. He continues to observe that some wore new clothing or ate new fruit, which require a Shehechyanu in their own right. When reciting the blessing over the clothing or fruit they would have their house in mind.

11) Rav Shlomo Zalman Auerbach zt”l (Halichos Shlomo 23:13) is quoted as saying that the bracha should be recited right after the Mezuzos are fitted to the doorposts as it is only then that the house is considered livable. [A similar ruling was already advanced by Rabbi Akiva Eiger zt”l cited in Shaar Hatzion 223:21]. If one forgot to make the bracha at the proper time, one may do so afterwards, so long as the house still brings him a lot of joy and happiness.

12) Rav Shlomo Zalman Auerbach zt”l (Halichos Shlomo 23:13) is quoted as ruling that no blessing should be said upon renting a house. If after years of renting, one purchases said house, then Shehechyanu should be said.

13) The Mishnah Berurah writes that if one’s home was destroyed in a fire and was consequently rebuilt, one would be required to recite a bracha. He continues that adding an extension to one’s property also warrants a blessing. A bracha is recited even if one does not actually add to the size of the property, rather, converts his backyard into a den or kitchen. There is a disagreement amongst the poskim as to whether a bracha is appropriate when one merely altered the dimensions of the house (ex. removing a wall thereby converting two rooms into one large room); See Sefer Halichos Shlomo 23:13 and Sefer Bitzail Hachochma 4:49.

זכאי בדינו מבית המשפט מחוסר הוכחות, כל שיודע בעצו שנהרג אדם מישראל על ידו אסור לו לישא כפיו, שיש בזה ברכה לבטלה. ואמנם אחינו האשכנזים היוצאים ביד רמ”א מקילים בזה אם היה הדבר בשגגה (או בשוגג קרוב למזיד) ועשה תשובה, אבל אנו קבלנו הוראות מרן השלחן ערוך שפסק שאפילו הרג נפש בשוגג ועשה תשובה אינו ושא כפיו.”

אולם אם היה אנוס גמור, כגון שנהג בזהירות, ובפתע פתאום קפץ אדם והתגלגל לרגלי המכונית ונרדם למות, אז נחלקו הפוסקים אם מותר לו לישא כפיו, אפילו לא עשה תשובה. ופסק הגר”ע יוסף זצ”ל דאם קיבל עליו תשובה כהוראת חכמי ישראל, רשאי לישא כפיו, וכ”ש אם הנפגע לא מת מיד אלא לאחר כמה ימים, שיש להקל בזה על בעלי תשובה, ע”ש.

שוב מצאתי שדן בזה הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר שליט”א בשו”ת שבט הלוי (ח”א ס’ מ”ג) ז”ל: “נשאלתי מכהן שאירע לו אסון בשעה שנסע בכלי רכב שלו, שדחף זקן אחד ארצה והוא מת אחרי שלושים יום, ושאל מהו שישא כפיו. והוריתי דישא כפיו בלי פקפוק. חזא דהיה שוגג וכבר קיבל עליו תשובה, וכחאי גוונא מקיל הרמ”א בפשיטות. ועוד דלא מת הזקן שנפגע בתאונה מיד, ובחאי גוונא מצד המג”א שם ס”ק נ”ב להקל, וכאן עוד צד נוסף דהנדה היה חולה גדול ואולי גברא קטילא קטיל, ולכן פשוט להתייר. ולענין תשובה, קיבל עליו הנהגה ההוא כמה תעניתים לסינון נוסף לצדקה ומעשים טובים, ועיקר העיקרים לב נשבר ונדכה ופשוט במעשים על מה עשה ה’ ככה”.

[1] אמנם עיין בשו”ת יחווה דעת ח”ד סימן נ’ שהאריך לחלוק על דברי האגרות משה, ומסיק להקל דאין לנו לחדש חששות מדעתיו ע”ש.

Is There a Mitzvah of Hashavas Aveida with Insured Item.

| Rav Baruch Fried

Question: Shimon related to his friend, Levi, that his wife had lost an expensive piece of jewelry. He is not concerned, however, because it was insured and he will be compensated for the loss. He said that he plans on buying her an even nicer piece of jewelry with the insurance money. Later, Levi happens to find the lost object. Is he obligated to make the effort to return it even though Shimon won’t be losing anything?

Answer: The Chelkas Yaakov discusses this question and basically says that one should generally assume that the owner wants his specific item back, rather than having to purchase a new one. Furthermore, he says that the item never actually left the owner’s possession. So, it is an aveidah and one must return it. The fact that he won’t suffer any loss if the item isn’t returned is not a sufficient reason not to return it.

He proves this from a Gemara that says that if an item worth more than a perutah is found, it must be returned even if its value depreciates and it is now worth less than perutah. In this case, we see that even if the owner’s loss would be inconsequential, once the finder has an obligation of Hashavas Aveidah, he must fulfill that obligation.

On the other hand, if we really know that the loser of the item wants to get the insurance money so that he can buy a nicer item, perhaps one can assume that he does not want his lost object back at all and he is completely meya’esh from it, which would mean that there is no obligation of Hashavas Aveidah.

In general, however, an item being insured is not an exemption from the mitzvah of Hashavas Aveidah.

What Should I Do if I Find a Large Sum of Money on Shabbos?

Question: Someone is walking in the street on Shabbos and finds a large sum of money with a siman. What should he do?

Answer: The Mishnah Berurah clearly says that if one finds money on Shabbos with no siman, he is not allowed to take it for himself. Although there are certain leniencies that apply in cases of a large monetary loss, those leniencies do not apply when one wants to take ownership of money that he didn’t previously have.

If the money has a siman, the question would be whether the obligation of Hashavas Aveidah takes precedence over Shabbos. Assuming there is an eruv, the specific prohibition under discussion is that of muktzah, which is a d’rabanana. Still, the consensus of the Poskim is that we do not

Hashavas Aveidah

Derech Hanachah

| Rabbi Baruch Fried, Dayan Bais Havaad

If one comes across an object that appears to have been placed purposely, he may not move it at all, regardless of whether it has identifying marks.[1] If it is unclear whether or not the object was put there on purpose, the halachah is as follows:

A. If it is found in a protected area, one should not move it. If the finder already took the object and left the area, and it has identifying signs, he may not return it to where he found it. Instead, he should inquire after the owner [hachrazah]. If it does not have any signs, it should be kept until Eliyahu Hanavi arrives.

B. If it is found in an unprotected area, then if it is a marked object, it should be taken and inquiries should be made to find the owner. If it is an unmarked object [and the owner has presumably given up on it], the finder may keep it.

C. If it is found in a semi-protected area, then a marked object should be taken and inquiries should be made as to the identity of the owner. If it is unmarked, it should be left in place. If the finder already took possession of it, he must keep it until Eliyahu Hanavi arrives.[2]

Aveidah Mida'as

Objects that are intentionally thrown away by their owners are not subject to the obligation of *hashavas aveidah*, and do not have to be taken and returned.[3] According to the Shulchan Aruch, such objects also may not be claimed by others. Rema cites an opposing view that an *aveidah mida'as* has the status of *hefker* and may be taken by others.[4] All agree that if the circumstances make it apparent that it was intended to be available for whoever wishes to take it, then it may be taken.[5]

Conversely, if it is apparent that the owner did not intend the object to be lost altogether, rather he acted carelessly but was still hoping to retrieve it, the object may not be taken by others. Still, there is no obligation of *hashavas aveidah* either. Included in this category are items that adults entrust to minors, for example, children's clothing and toys. Others may not take these objects for themselves, but there is also no requirement to return them to their adult owners.[6]

Objects Found Inside a Store

Ownerless objects (for example, an *aveidah* that the owner has presumably given up on) that are found in an area to which the public has regular access, may be kept by the finder, even if the area is privately owned.[7] There is a dispute among the Acharonim as to whether the owner of the property may take possession of such an object because it came into his domain prior to the owner having been *meya'esh*. [8] If the property owner specifically intends not to acquire any objects left on his property, then he may take possession of such objects after the owner has presumably given up on retrieving them.[9]

The Poskim advise those responsible for public areas to hang signs notifying all those who enter that objects which are not claimed by a certain time will become the property of the public area.[10] It seems that even a privately-owned store may enact such a policy if it is properly publicized.[11]

Mistaken Exchanges

One who mistakenly exchanged objects with another person may not use the other person's object. Moreover, he must return the object to the rightful owner even if his own object was lost in the interim.[12] Some Poskim suggest that the common custom is to allow people who mistakenly exchange outerwear to continue to use the objects until they can be re-exchanged. While it is unclear whether this is the custom everywhere, if it is specifically enacted and publicized, then people may do so. Note, however, that if it is discovered that two people did not actually exchange objects, but rather one person's object got lost, he must return the object to its rightful owner and pay for any usage.[13]

[1] C.M. 260:9

[2] Rema C.M. 260:10

[3] Bava Metzia 25b

[4] C.M. 261:4

[5] Ketzos Hachoshen ad loc. 1, Nesivos Hamishpat ad loc. 1

[6] Ibid.

[7] C.M. 260:5; Shach 260:2

[8] Shach 268:2

[9] Pischei Choshen Aveidah 4:20-23

[10] Igros Moshe C.M. vol. 2 45:2

[11] Pischei Choshen ibid.

[12] C.M. 136:2

[13] Igros Moshe O.C. vol. 5 9:7

override a d'rabanen to allow someone to fulfill a mitzvas asei d'ohraysa like Hashavas Aveidah, therefore, one cannot pick up the money. Furthermore, the Poskim write that he has no obligation to sit and watch it until Shabbos is over.

What if the lost item is a "kli shemilachto l'issur" (an item that is muktzah because its primary use is for a purpose that is forbidden on Shabbos)?

The general rule about kli shemilachto l'issur is that one may not move it for its own sake, but one may move it "l'tzorech gufo", to make use of it for a permitted purpose. One could argue that doing a mitzvah with the item is considered "for its use". Regarding hashavas aveidah, however, the Chasam Sofer says that if one wouldn't be allowed to move the item if it belonged to him, he wouldn't be obligated nor allowed to move it in order to return it to someone else.

Rav Shlomo Zalman Auerbach explains further that if Hashavas Aveidah would be permitted for a kli shemilachto l'issur, a bizarre situation would be created wherein a person would not be permitted to move his own muktzah object to protect it from getting ruined, but he would be allowed to tell his friend to move it to save him from a loss, as this would be a case of Hashavas Aveidah. Accordingly, we have to say that if it is forbidden for the owner of an object to move it, the finder of the object also cannot move it. He can leave it where it is, and he has no obligation to watch over it until after Shabbos.

Is Someone Who Failed to Perform the Mitzvah of Hashavas Aveidah Liable to Pay for The Loss He Caused?

Question: Someone lost an item, which was worth a significant amount of money. His neighbor later revealed to him that he had seen the item on the street but didn't bother to pick it up. This individual wants to take his neighbor to a din Torah for causing him a loss by not performing the mitzvah of hashavas aveidah. Does he have a case?

Answer: The Shulchan Aruch (OC 443) says that if someone is a shomer on his friend's chometz, he should sell it before Pesach so that his friend doesn't suffer a loss. The Mishnah Berurah says that the obligation to sell the chometz is based on the mitzvah of hashavas aveidah. He says that if the shomer doesn't sell it, he is not liable because there is no source in halacha that someone is obligated to pay for not performing this mitzvah. Accordingly, a beis din would not take this case and make someone liable for not fulfilling the mitzvah of hashavas aveidah.

We do, however, find in the Ramban's Dinah D'Garmi that he gives hashavas aveidah as an example of something that is not a din mamon, so it does not fall under the category of garmi. This seems to indicate that although it is not garmi, it is a grama, which bears a chiyuv b'yedei shomayim. Accordingly, in such a case it would seem that the neighbor should offer his friend something to make amends for having caused him the loss, even though he is not liable in dinei odom.